

teste, scidit vestem suam, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque et dormivit in sacco, et ambulabat demisso capite. Factusque est sermo Domini ad Eliam Thesbitem dicens: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus. Ecce Achab imperiali purpura decoratur, et reprobo spiritu fallente decipitur: cilicium induit, et gladium divini furoris avertit: regalibus infulis redimitus, laqueo deceptionis impingitur; sacco contentus, dilatae ultionis indulgentiam promeretur. Patet igitur non placere Deo, adeoque nec inscribi ejus libro, nisi qui, deposito carnis ornatu, humilitatem amplectuntur, quod etiam a pravaricatoribus Hebraeis petiit, Exod. c. XXXIII. *Jam nunc deponere ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.* Intellexerunt et Ninivitarum, qui non nisi exuti vestibus pretiosis, et induti sacco ipsum placarunt: intellexit meretrix illa in Evangelio, ut ait S. Hier. epist. X. cap. II. «Quae baptizata lacrymis suis, et crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, non habuit crispantes mitras, nec stridentes, nec oculos stibio fuliginatos, sed quanto foedior, tanto pulchrior.» Hoc enim habitu Domino placuit, et in librum vitae Agni inscripta fuit; quae in ornatu displicuisset, et e libro illo expuncta fuisset. «Horret humilis vestis, inquit S. Ambros. libro de poenitent. c. XV, sed hoc valde decet, quod Deo non displicet.» Arridet vicissim ambitiosa vestis; sed quid hoc prodest, quod Deo non placet? Alexander Walachiae Palatinus post male administratam provinciam, Constantinopoli jussu regio in splendidissimo vestitu laqueo enectus est anno Domini 1597, ipsa Palmaram dominica, auctore Nicol. Reusnero in narrat. hist. Et quid hoc eum juvit? Nonne major ipsi infamia fuit perire tam infami supplicio in tam splendido ornatu? *Bonum tibi est, inquit Dominus, Matth. XVIII. ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum.* Pari modo praestat in mendico centone una cum Lazaro illo ingredi ad vitam, quam in purpura et bysso una cum Epulone sepeliri in infernum.

CONCIO IV.

VESTIUM ORNATUS QUOUSQUE ILLICITUS.

Luxus vestium proscriptus. — I. Quia corpori non adhibendus fucus. — II. Non introducenda novitates. — III. Non licet excedere facultates. — IV. Non excedat statum et dignitatem. — V. Non sit contra honestatem et modestiam.

THEMA.

Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Matth. XI.

S. Laurentius Justin. sanctitate et doctrina

illustris, primus Venetorum patriarcha, ubi ad episcopalem dignitatem a PP. Eugenio evectus ascendit, mox ad reformandos suorum subditorum mores animum adjecit, interque alia decretum edidit, de mulierum ornatu, uxoris maritis vehementer ingratum. Unde dux ipse Venetorum libertati saeculari metuens, indignabundus eum accersit, verbisque durioribus increpatum rationem exposcit. At Laurentius pro sua insita gravitate et mansuetudine tale ei responsum dedit, ut dux lacrymis perfusus ad adstantes dixerit: «Angelus non homo locutus est, fungere Pater officio tuo.» Ita ejus nepos Bern. Justin. in ejus vita apud Sur. VIII. Jan. Ingratum etiam est comptulis et superbis verbum Christi Domini in hodierno Evangelio: *Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Indicat enim tales nequaquam S. Joanni Baptistae similes, sed e diametro contrarios, et mundi, non caelestium esse. Sed quid volumus? Non homo, nec angelus, sed Dei Filius hoc locutus est: qui dum proscrit e caelo superbum vestitum, fungitur officio suo. Quis igitur prohibeat, ne et ego fungar meo? Placuit Deo Laurentii decretum et divinitus approbatum est, vel ab invito duce. Placeat etiam vobis audire decreta aliquot, divina verius quam humana, circa vestitum illum.

I. Non vult Deus fucum corpori adhiberi. Ita enim Jerem. IV. ait: *Cum pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris, alludens ad Jezabel, quae ad ingressum regis Jehu in urbem depinxit oculos suos stibio, IV. Regum IX. at non modo ei non placuit per hoc, aut ejus gratiam venata fuit, sed maxime displicuit, et praecipitari ab eo jussa est. Quanto magis displicebit Deo, si ipsius opus vario fuco destruat? Audite quid Isa. cap. III. dicat: *Pro eo quod elevatae sunt filiae Sion, et nutibus oculorum* (Chald. *stibio linitis oculis*) *ibant, etc. decalcavit Dominus verticem filiarum Sion, etc. Dominus crinem earum nudabit.* Plane eo modo, quo Guilielmus Lugd. episc. refert, cuidam nobili feminae cerusatae, eunti cum publica processione, e proxima officina simiam in humerum insilisse, ac capitis ornamento detracto, deformitatem fuco ementitam detexisse. Unde incredibili pudore ac dolore affecta fuit. Cum ergo tibi comptule fucum et larvam detrahet Deus, quid senties? Num te suam agnoscet creaturam, sic depravatam? Olim rubro colore pingebant feminae capillos, quod mali ominis esse dicebant sancti Patres, nimirum colore illo igneo prodere se mulieres, quod de gehenna sint. Ita S. Hieron. epist. VII. ad Laetam: «Mulier Christiana cave, ne caput filiae gemmis ornes, aut collum auro premas, nec capillum irrufes, ne sic aliquid de gehennae ignibus auspiceris.» Et sanctus Cyprianus*

de habitu virg. «Audaci conatu et sacrilego contemptu tuos inficis crines; o femina, malo praesagio futurum, capillos jam tibi flammeos auspicaris.» Refert Theodoretus in Philotheo matrem suam aliquando defectu oculi laborantem adisse Petrum eremitam fama sanctitatis ejus permotam. «Habebat autem inaures, catenas et torques, et alia aurea, quae sibi induerat, et vestem variam ex sericis filis contextam; nondum enim virtutem gustarat perfectiorem. Tum sanctus pii ornatus morbum in ea curare volens: Dic mihi filia, inquit, si quis pictor in arte bene exercitatus aliquam pinxisset imaginem, ut praecipit lex artis, et eam proposuisset videre volentibus: veniret autem aliquis alius artem non sciens perfecte et accurate, temereque et inconsulte, ut sibi videtur, vellet contra pingere, deinde illam artificiosam reprehendere picturam, superciliis quidem et ciliis lineas addere longiores, faciem autem efficeret albiorem et genis rubrum adderet colorem: non tibi videtur prior ille pictor jure succensus, quod et ars ejus probro esset et contumelia affecta, et eorum, quibus opus non erat, additamentum a manu indocta accepisset. Ergo universorum quoque, inquit opificem et nostrae naturae effectorem et pictorem jure irasci credite, quod illam, quae verbis non potest, naturam et sapientiam accusetis inscitiae. Non enim rubrum, et album, et nigrum colorem vobis infunderetis si non existimaretis esse vobis opus hac additione. His autem corpus egere arbitantes, imbecillitatis damnatis Creatorem.» Haec audiens femina statim reti hujus Petri capta, et ornatum suum detestata est, cumque ab eo sanata esset, domum reversa, omnem ornatum abjecit, et deinceps aversata est, licet adhuc juvencula viginti tres scilicet annorum.

II. Non vult novitates sed peregrinas vestes introduci. Ita enim Soph. I. ait Deus: *In die hostiae Domini* (quando velut hostias mactabo Jerosolymitanos) *visitabo super omnes, qui induiti sunt veste peregrina, scilicet Aegyptia, Tyria, Ammonitica, etc.* Cum harum enim gentium idolis assumpserant etiam habitum et vestitum illarum, sicut cum peregrinis vestibus inducuntur et peregrini mores. Fuerunt olim Germani constantissimi in suo habitu: verum admissis peregrinis doctrinis haereticorum, admiserunt etiam peregrinos habitus, ut quemadmodum jam in doctrina fluctuant, et fidem cum fide mutant, sic instar chamaeleontum singulis fere annis mutant, et vestitum. Signum hoc levis, inconstantis, inflati et insipientis animi est, quem taxavit in Romanis Augustus, cum perorans vidit multos Graeco pallio indutos: «En Romanos rerum dominos, gentemque togatam.» In Carolo Calvo suggillarunt Franci; adeo ut nec princi-

pem deceat peregrinus habitus. Lacedaemonii Timothei Milesii citharam suspenderunt ad sciadem: eundem mulcantes, quod septem lyrae fidibus quatuor addidisset. Pausanias in Lacon. Non dissimili honore affecti non ita pridem magnus quidam princeps habitum ut appellant alemodicum, noviter introductum. Cum enim in hujusmodi hominem sic vestitum indicisset, quasi admirabundus habitum illum approbaret; interrogavit, an et quanti eum sibi vendere vellet. Ille mox promptissimo animo obtulit vestem principi, si alium ejus loco reciperet. Allata et data est illi vestis, et gloriatur homo se tam bono loco apud principem esse. Verum non principem vestivit, sed stramen. Princeps enim fasce stramineo vestem illam sarciri, et fenestratam in fenestrato palatio, patibulo scilicet suspendi jussit: quo nimirum insolitus ille et levissimus habitus, veluti infamis, exosus omnibus fieret. Refert P. Georg. Steng. Labyr. p. II. c. III. Christoph. dux Wirtemb. cum follicantes caligae suo tempore valde invalescerent, carnificem eo habitu incedere voluit, ut ne alii imitarentur. Jerem. Mederi, hypomenem. Verum sicut Eccles. c. XI. ait: *Faciendi plures tibros est finis*: ita excogitandi novos vestitus nullus est finis.

III. Non vult ut vestitus excedat facultates: ne liberi patiantur, et portione sua spoliarentur nec subditi premantur, ne viri opes exhauriantur aut uxoris. Ita Isa. III. legimus: *Populum meum exactores sui spoliaverunt, et mulieres dominate sunt eis, q. d. mulieres in causa erant, cur subditi exactionibus spoliarentur a viris.* Sed quomodo? Id mox indicat: *Pro eo quod elevatae sunt filiae vestrae et ambulaverunt extento collo etc. q. d. uti pretiose se ornarent feminae, viros fecerunt exactores pauperum; ut ibi explicat Cornel. a Lap. At imprimis: «Quis pudor est census corpore ferre suos?» ait; Ovid. lib. III. de arte amandi. Seneca etiam l. VII. de benef. c. IX. indignum censet, quod mulieres aliqua in singulis unionibus singula patrimonia circumferant. Sed dico: quod etiam sanguinem pauperum, juxta id Jer. II: *In alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum.* Quemadmodum enim aves rapaces dum jugulant captas, aspergunt earum sanguine alas suas, ita expilatores pauperum, sanguine eorum tingunt vestes suas, uxorum et liberorum. Quantum enim putatis, constat una pluma struthionis volitans in pileo? Quot pauperculi rustici contribuere debent suum peculium, sanguine suo partum, donec solvant filio domini sui talem plumam? Quot ut filiae unionem vel armillam auream? Et quid prosunt ista? Imo quid non obsunt? Quis ditior Salomone fuit, cui tanta prius erat argenti abundantia, quanta et lapidum, II. Reg. X*

Et hic tamen ad extremum ita suum exhaustum censum, ut subditos suos gravissimis premere exactionibus cogeretur. Id testantur ipsi subditi, III. Regum XII. *Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis.* Viderunt enim quod delirus senex omnes suas opes expenderet in feminas, quarum DCC habuit reginas, CCC concubinas, ut insatiabili earum appetitui et luxui satisfaceret. Quantum pauperum sanguinem putatis meretrices istas circumtulisse, in alis, pennis et vestimentis suis?

IV. Non excedat statum et dignitatem cujusque; discrimen enim vestium inter nobiles habendum indicat Dominus in hodierno Evangelio, cum, ait: *Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Nec reprehendit talem in aulicis vestitum; quem tamen alibi taxat in divite Epulone, quod indueretur purpura et bysso, Luc. XVI. id quod regum tantum et principum est. Dives autem ille homo privatus fuit, neque enim nobilis appellatur. Utinam vestes molles, purpura et bysso intra septa domorum regum ac principum manerent! At hoc perverso tempore fere nullum discrimen observet, et quisquis pro facultate et libidine se vestit, prout vult. Audiant isti S. Greg. super Evang. hom. IV. «Sunt, inquit, nonnulli, qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putant esse peccatum. Quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod dives qui torquebatur apud inferos, bysso et purpura indutus; supra statum scilicet suum. Si enim rex aut princeps fuisset, succensendum ei non fuisset. Unde ab imp. Valentino, Gratiano, Theodosio, aurata et sericæ vestes olim aulæ imp. officialibus non aliis concessæ fuerunt. Theodosius, vetuit purpuram, ut soli principi debitam, et serica omnia, in C. cap. XI. tit. VIII. Rursum multæ leges circa singulorum statum vestitus latae a Maximiliano I. Augusto, anno 1500. et sub Carolo V. anno 1530. Sed malum nullis contineri finibus luxus diu potuit, quamobrem necesse fuit, ut divino tandem flagello Germania pleteretur. Nimum utique et supra statum fuit, quod Lollia nobilis Romana in communibus festis gestaret habitum, qui millionem integrum constabat, teste Plin. l. IX. c. XXXV. Nimirum quod filia unius consulis in civitate quadam imperiali crepidas gestaret, quæ constabant 600 florenos, apud Drexel. in spec. virt. mon. XIX. Quid vero de talibus S. Chrysost. Miratur horum insaniam in serm. habito in calendis tom. V. «Sed ad imos, inquit, usque calceos demittere hunc morem licet. Eousque enim mollitiei luxusque delapsi sunt homines, ut et calceos exornent, et ex omni parte, æque ac faciem suam alii compouunt, variare soleant:

quod animæ impuræ ac depravatæ signum est.»

V. Non sit contra honestatem et modestiam. Ita præcipiunt principes Apostolorum. I. S. Petrus epist. I. c. III. *Quarum non sit intrinsecus capillatura* (i. e. implicatio capillorum) *aut circumdatio auri, etc.* Deinde S. Paulus I. Tim. II. *Mulieres in habitu ornato*, Græcus habet, mundo seu honesto: Vatablus modesto: Syrus casto *cum verecundia et sobrietate ornantes se.* Dicuntur etiam Isa. III. auferenda a Deo mulierum linteamina (Septuaginta Laconica pellucida, id est, tunica Laconum pellucidæ, per quas femora earum apparebant) et sindones. Hujusmodi enim vestitus non nisi meretricum est. Laudat Clemens Alexand. l. II. pædag. cap. X. civitatem Lacedæmoniorum, quæ solis meretricibus floridas vestes et aureum mundum gestare permisit: ut sic a probis mulieribus ornatus studium auferretur. Sic etiam meretrix magna demonstratur in Apoc. XVII. *Circumdatus purpura et coccino, et inauratus auro, et lapide pretioso, et margaritis.* Refert Æneas Silv. l. II. comment. in Panormit. hanc historiolum: «Leonora Augustam e Pisis jubente Friderico Cæsare Senas deducebamus ante diem cinerum, cum solent insanire populi. Offendimus apud S. Miniatum Teutonicum, in agro Florentino choream agrestium puellarum, quæ sæpe saltantes nudarent genua, cruraque ostentarent. Quod cum animadvertisset imperatrix: Eamus, inquit, meretricum hic ludus est, non virginum.» Quid aliud dicamus, quando tam levicule vestitæ comparent mulieres? Et putatis, quod si quis de talibus tam inhoneste vestitis diceret: Hæ non sunt virgines, sed meretrices, illis faceret injuriam? Ad extremum audiamus, quod scribat B. P. Damianus l. V. epist. ep. ad Landulphum clericum: «Clericus quidam, inquit, Zenzolinus nomine, pellicem suam juxta meum habebat hospitium, ut aiunt, aspectu lubricam, et inhoneste satis decore venustam. Hic itaque nitidulus, et semper ornatus, atque conspicuus incedebat, ita ut caput ejus nunquam nisi gebrillina pellis obtegeret, indumenta carbasina, atque niventia siligio per artem fullonis inficeret, calceus postrema ad aquilini rostri speciem non falleret. Erat illi præterea vox gentilis, suavis ac tinnula, adeo ut in Ecclesia modulans audientium corda mulceret, et adstantium in se plebis ora converteret: quotidie cachinnis invicem, atque ludibriis, oculorum nutibus, et scurrilitatis illecebris festivis applaudebant. Hic ergo furis ac perditis moribus, quia corpore contiguus aderam; mente longinquus esse non poteram. Quid dicam? Quia dum hæc cernerem titillantis luxuriæ molestias pertuli, cum etiam postquam ad eremum veni, ejusdem lenocinii memoria me sæpius colaphizare non destitit

sæpe fateor, mihi malignis hostis hoc schema proposuit, et illos esse felices ac beatissimos, qui tam jucunde viverent, persuadere tentavit. Sed hujus beatitudinis initium diximus, consequenter etiam quo fine concluderint, attextamus. Nam dum per quinque fere annorum lustra in hac luxuriosa voluptate vixissent, ante annum, cum commune ipsius urbis flagraret incendium, in una domo reperti, uterque simul igne consumpti sunt. Sic, sic nimirum flamma libidinis ignem meruit combustionis, et quid dulcis vita contulerit amarus, pro dolor! exitus demonstravit.»

Examinet jam se unusquisque, an contra hæc decreta forsitan delinquat, et se emendet, ut sic non in domibus regum, sed in domo Regis celestis habitare mereatur.

CONCIO V.

PAUPERES A SUA QUIQUE CIVITATE ALENDI.

I. Quia sunt membra civitatis. — II. Quia plerique in servitiis divitum fracti vel exhausti sunt. — III. Quia pauperes facti in gratiam divitum. — IV. Quia pauperum precibus firmantur civitates. — V. Alioquin coguntur extrema tentare.

THEMA.

Pauperes evangelizantur. Matth. XI.

Raro, auditores, affero grata vobis et optata nova, plerumque fero ingrata. Hodie bona nuntio, et quidem cum hodierno Evangelio, ubi legimus: *Pauperes evangelizantur.* Quid enim Evangelium, nisi bonum nuntium? Quodnam vero illud? Jura Cæsarea statuerunt, ut unaquæque civitas suos alat pauperes. Ita enim habetur in Carolinis, Caroli M. scilicet et successorum constitutionibus: *Suos pauperes, quæque civitas alito.* Gaudete ergo pauperes: nec in posterum solliciti de pane estote: vestra enim vos civitas alet. Verum quemadmodum Christi adventus recreavit quidem pauperes pastores, turbavit autem vicissim Herodem et Judæorum pontifices, quasi de solis suis deturbandi essent: ita vereor ego, ne dum hodie bona nuntiare volo pauperibus, mala et ingrata nuntiem divitibus, adeoque hos perturbem, dum illos exhilarare studeo. Timeo quidem hoc de avaris, sed bene spero de cæteris: qui si me audierint, forte simul omnes gaubebunt.

I. Alere igitur pauperes suos quæque civitas debet. Quia sunt membra civitatis, adeoque filii illius, tametsi miseri et forte inutiles. Nemo abscondit membrum affectum, nisi aliis membris obsit. Quis enim ideo resecat pedem aut brachium quia curvum est? Parentes non nisi barbari prorsus et inhumani, quales erant Pomeranæ matres in paganismo (ut habetur in vita S.

Othonis episcopi Bamberg. II. Julii.) et Japonenses (ut in vita S. Xaverii,) necare solent filios suos, quando alere nequeunt. Atqui deserere vel expellere pauperes suos, quid aliud est quam enecare? «Si non pavisti, occidisti,» ait S. Ambrosius. Dedecus est hero, si domestici ejus de fame conquerantur: et dedecus est civitati ac divitibus, si deserere se lamententur pauperes. Ita enim expresse docet S. Chrysost. in Ps. XCV. ubi laudans civium suorum beneficentiam, ait: «Depulistis a foro mendicitatis probrum, processit eleemosyna et extinxit dedecus: dedecus enim divitum est clamor pauperum.» Dedecus civitatis est, si plateæ lutosæ sint, hinc saltem unusquisque præ foribus suis lutum avertit, aut certe solidum e lapidibus sternit pavementum. Non minus est civitati dedecus clamor mendicorum præ foribus civitatum, undique panem exigentium. Quod huic malo remedium? Verrat unusquisque ante domum suam, celeri eleemosyna obstruat os clamantibus sic: «Processit eleemosyna, et extinxit dedecus.»

II. Quia plerique laboribus et servitiis divitum fracti vel exhausti et debilitati sunt, vel in iis consenuerunt: justum igitur est, ut ab illis sustententur ac sublevantur. Alexander Albanæ dux a Scotorum rege Jacobo III. in carcere detentus cum periculo capitis, ex lodice funem texuit, ut in eo se demitteret. Prius tamen experturus funis longitudinem ac robur puerum unum, quem secum habuit, per eum demisit. Is cum justo brevior esset, puer in scopulum decidit et crura fregit: humi igitur jacens monuit submissa voce ducem, ut funem prolongaret: prolongato fune, ibi dux se quoque demisit, puerum in humeros sustulit, utpote sui gratia fractum, ac per duo fere millia gestavit, donec in tutum evaderet. Ut in appendice chron. Scot. Quam multi in hac civitate in servitiis dominorum et opulentorum fracti aut enervati, jam suis insistere pedibus, suis se alere manibus nequeunt! Alii enim bello, alii incendio, ruina, morbis, senio, divitum oppressione, parentum orbitate, aliove tristi casu ad inopiam redacti sunt: alii in servitiis consenuerunt. Debent ergo illi sustentari ac gestari humeris ditiorum. Quid? Nonne dux quidam Silesiæ, si Ænea Silvio libro quarto Panorm. cap. VI. credimus, egregiam domum ædificari jussit canibus venaticis senio confectis, qui aliquando utiles venationi fuissent, a suis relictis heris; designatis ad eam rem annuis proventibus? Delirasse dicetis ducem illum. Non abnuo. At nonne major longe ratio hominum habenda quam canum? Et si multi canibus et equis bene de se meritis, aut catellis charis dant victum, etiam cum jam inutiles sunt, dum vivunt, quanto magis hoc debetur hominibus bene meritis; ne alioquin